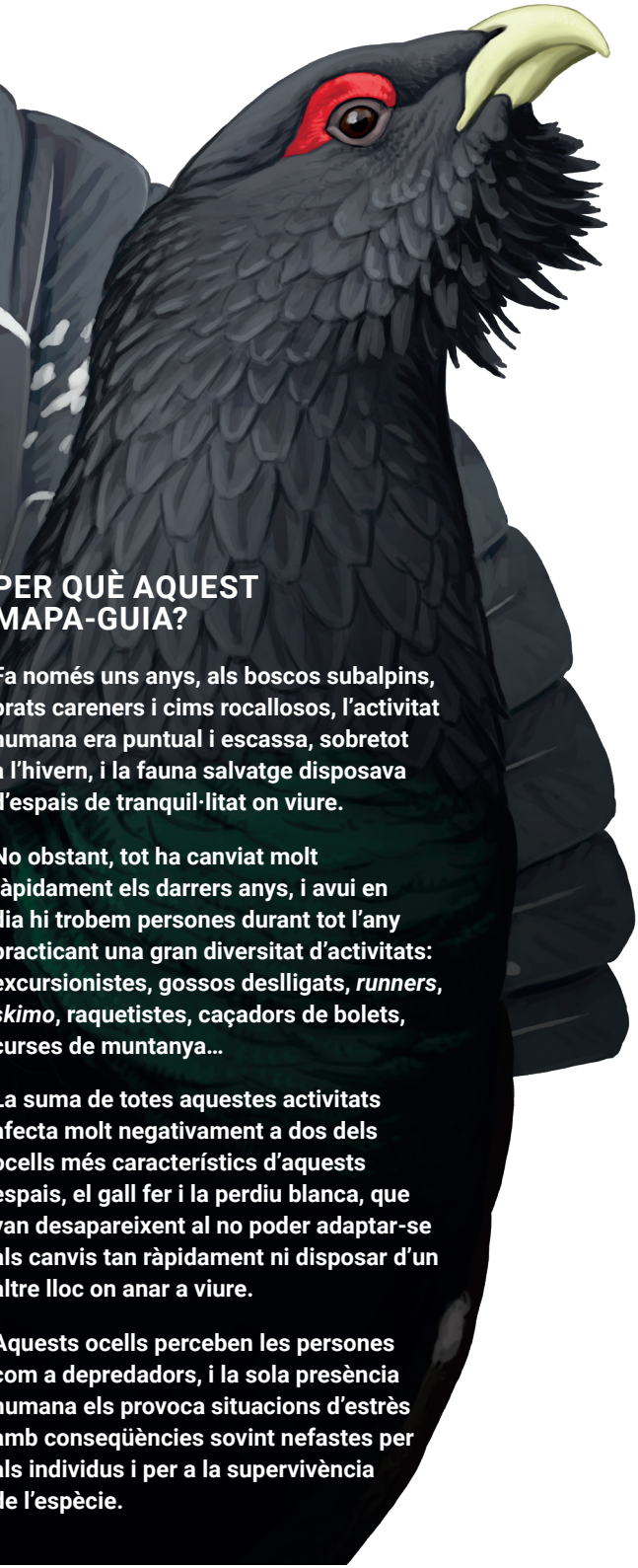

MAPA-GUIA DE CAMINS RESPECTUOSOS AMB EL GALL FER I ALTRA FAUNA AMENACADA DE L'ALT SEGRE

Camins recomanats i bones pràctiques per a l'organització d'activitats a la muntanya de manera compatible amb la conservació d'ocells amenaçats

PER QUÈ AQUEST MAPA-GUIA?

Fa només uns anys, als boscos subalpins, prats careners i cims rocallosos, l'activitat humana era puntual i escassa, sobretot a l'hivern, i la fauna salvatge disposava d'espais de tranquil·litat on viure.

No obstant, tot ha canviat molt ràpidament els darrers anys, i avui en dia hi trobem persones durant tot l'any practicant una gran diversitat d'activitats: excursionistes, gossos deslligats, runners, skimo, raquetistes, caçadors de bolets, curses de muntanya...

La suma de totes aquestes activitats afecta molt negativament a dos dels ocells més característics d'aquests espais, el gall fer i la perdiu blanca, que van desapareixent al no poder adaptar-se als canvis tan ràpidament ni disposar d'un altre lloc on anar a viure.

Aquests ocells perceben les persones com a depredadors, i la sola presència humana els provoca situacions d'estrès amb conseqüències sovint nefastes per als individus i per a la supervivència de l'espècie.

1 Informa't de quines espècies amenaçades pots trobar a la muntanya

Aquest mapa-guia es centra en el gall fer, una espècie en perill d'extinció a Catalunya molt sensible a les molèsties per freqüentació humana i a la qualitat de l'hàbitat. Tant el gall fer com la perdiu blanca són espècies paraigua, és a dir, eliminant les problemàtiques que les afecten també es veuen beneficiades altres espècies amb les que conviuen, com el mussol pirinenc als boscos subalpins o el corriol pit-roig als prats i pedregars alpins (veure espècies al mapa).

2 Aprèn com és la seva vida al llarg de l'any

El gall fer és una espècie sedentària (no migradora). Tot i així, al llarg de l'any fa petits moviments utilitzant diferents zones del bosc, properes entre elles, en funció de la disponibilitat d'aliment i de l'estructura del bosc que requereix cada etapa del seu cicle vital.

HIVERN

Habita a les zones més altes del bosc, sobretot a les obagues. És on hi ha més neu i les condicions són més extremes, però això li proporciona la tranquil·litat que necessita per sobreviure. Passa l'hivern a les capçades dels arbres, gairebé sense moure's, alimentant-se de pinassa (pràcticament l'únic recurs disponible).

PRIMAVERA

A principis de primavera galls i gallines es reuneixen als cantaders, unes zones molt concretes del bosc a les que tornen any rere any per aparellar-se. Les gallines fan el niu a terra envoltades d'abundant sotabosc per amagar-se dels depredadors.

ESTIU

Durant l'estiu, les gallines seguides dels pollets busquen racons del bosc amb sotabosc dens que proporcionin refugi i aliment als pollets (bàsicament invertebrats: aranyes, formigues, saltamartins, erugues...).

TARDOR

Es desplacen a zones amb abundància de fruits carnosos madurs (boixerola, nabius, gerds...) És el moment d'acumular reserves energètiques que els ajudaran a sobreviure durant l'hivern.

3 Sigues conscient de les conseqüències de la nostra presència

El gall fer percep les persones com a depredadors. La nostra presència activa "la resposta a l'estrès", un conjunt de canvis hormonals que preparen l'organisme per fugir amb l'únic objectiu de sobreviure. Les molèsties causades per la presència humana tenen conseqüències tant a nivell d'individu (A) com, a la llarga, a nivell poblacional (B).

A. CONSEQÜÈNCIES SOBRE L'INDIVIDU

Els ronyons alliberen hormones catecolamines (com l'adrenalina) que preparen tot el cos per a la fugida ràpida:

Dilatació de les pupil·les: per una major capacitat de visió

Increment del ritme cardíac i de la freqüència respiratòria: per fer arribar més oxigen i glucosa (energia) al cervell i als músculs

Les reserves energètiques queden disponibles per a que les utilitzin els músculs i el cervell

El cervell allibera hormones corticosteroides per evitar que el cos gastï energia en res més que en fugir:

Inhibició de la ingesta (deixa de menjar)

Reducció del ritme de creixement

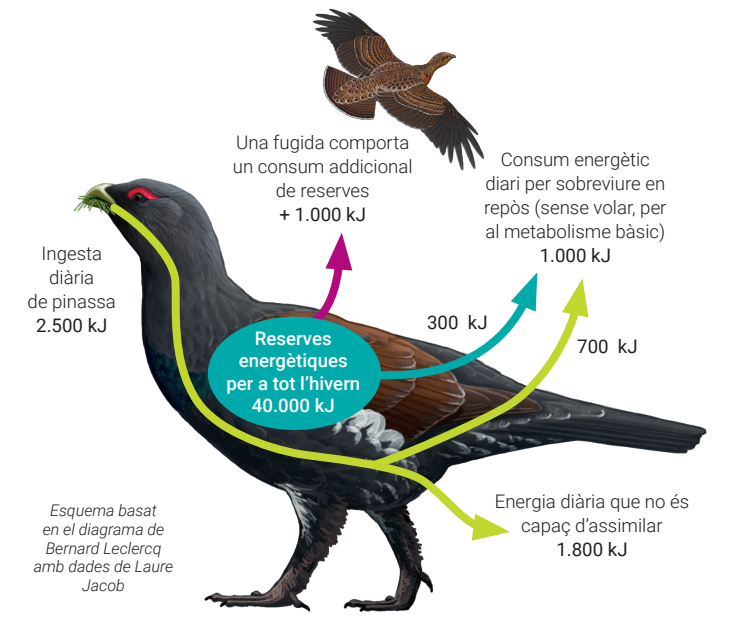
Inhibició del sistema immunitari (queda exposat a malalties, infeccions i paràsits)

Inhibició de la reproducció (no entren en zel, no produeixen ous, avortaments...)

A l'hivern les conseqüències s'agreugen

- A l'hivern l'únic aliment disponible són les fulles de pi, molt poc energètiques i difícils de digerir.
- Per escalfar-se i poder sobreviure a l'hivern han de gastar més energia de la que consumeixen (gràcies a les reserves acumulades a la tardor) i procuren moure's el mínim possible.
- Fugides reiterades per la presència humana poden arribar a causar-los la mort per esgotament energètic.

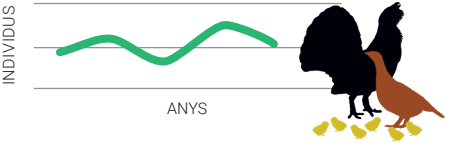

B. CONSEQÜÈNCIES A NIVELL POBLACIONAL

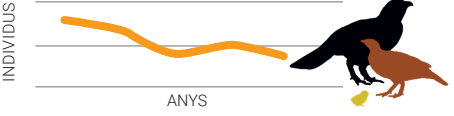
Sense molèsties

La població es manté gràcies al bon estat de salut dels adults, que els permet tenir descendència abundant.

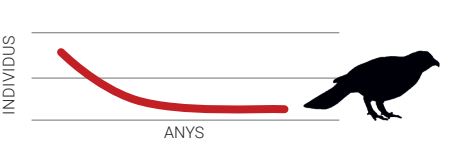
Molèsties puntuals

Els adults no estan en bones condicions i el número de pollets, quan n'arriben a tenir, és molt baix.

Molèsties abundants i continuades

L'estrès continu inhibeix la reproducció i les fugides provoquen la mort d'individus per esgotament de les reserves energètiques.

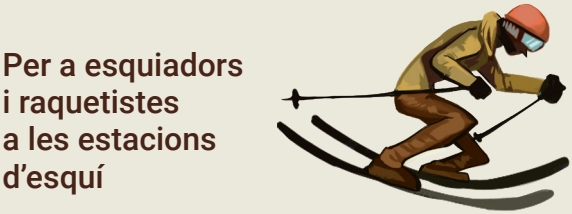
7 Durant l'activitat aplica aquestes bones pràctiques

Per a tot tipus d'activitats

- Evita les zones amb presència de fauna amenaçada (marcades al mapa).
- No cridis durant l'activitat, procura fer silenci.
- Desplaça't amb el grup unit.
- Porta el gos lligat. Evita portar-lo a les zones amb presència de fauna amenaçada.
- Respecta les barreres i senyalitzacions de regulació d'ús públic. El seu objectiu és assegurar la conservació dels valors naturals de la zona.

Per a excursionistes

- No surtis dels camins senyalitzats.
- És recomanable anar acompanyat d'un guia de muntanya o d'activitats al medi natural.

Per a esquiadors i raquetistes a les estacions d'esquí

- Practica l'activitat a una estació d'esquí preparada per a l'activitat; és la millor manera d'evitar molèsties a la fauna.
- No surtis de les pistes d'esquí o dels itineraris de raquetes senyalitzats per l'estació. Sortir del traçat (fora pistes) causa greus molèsties a la fauna que es situa entre les pistes confiant que són zones tranquil·les.
- Respecta les barreres i les senyalitzacions específicament situades per evitar el fora pistes, tant per protegir la fauna com per la teva seguretat.

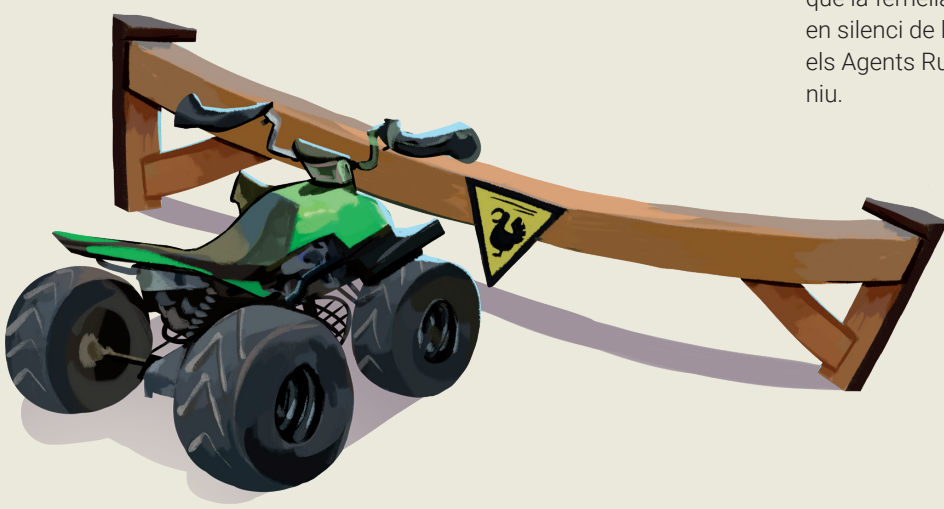
Per a l'esquí de muntanya i raquetistes fora de les estacions d'esquí

- Sempre que hi hagi opció circula per camins principals i itineraris senyalitzats (GR, PR, camins oficials...).
- Planifica la ruta evitant les zones amb presència de fauna amenaçada (veure àrees pintades al mapa).
- Si no tens alternativa i has de travessar una zona amb presència de fauna amenaçada:
 - Segueix les traces d'altres esquiadors o raquetistes, circulant per sobre o immediatament al costat, per tal de concentrar les molèsties i permetre l'existència de zones de tranquil·litat per a la fauna.
 - A les zones de gall desplaça't per espais oberts, sense travessar el bosc, i evita acostar-te als límits. Si en algun punt no tens alternativa, passa pel bosc el més ràpid possible i sense fer soroll.
- Dins de les estacions d'esquí circula per un lateral de les pistes en fila d'un, sense endinsar-te al bosc.
- És recomanable anar acompanyat d'un guia de muntanya o d'activitats al medi natural.

Per a cotxes, motos, quads, BTT...

- Amb vehicle motoritzat (moto de neu, quad, 4x4...) no surtis mai de les pistes per on està permesa la circulació.
- Està prohibit circular amb vehicle motoritzat per les pistes de desembosc. Una moto de neu és un vehicle motoritzat, per tant, no surtis de les pistes principals per on està permès circular.
- Amb BTT no surtis dels camins i itineraris senyalitzats.

Per a boletaires

- No portis el gos.
- Si culls bolets de primavera a zones de gall fer, ves-hi a partir del migdia. És l'època de zel i els galls canten de matinada fins a mig matí. La nostra presència a les zones de cant pot provocar que aquell any fracassi la reproducció. Les femelles només són receptives per poder-se reproduir 2 dies cada any!
- Si durant la primavera trobes un niu a terra, no el toquis mai! La nostra olor pot atreure els depredadors o fer que la femella abandoni el niu. Allunya't ràpidament i en silenci de la zona, i un cop a un lloc tranquil truca els Agents Rurals per informar-los de la ubicació del niu.

Promotor: **PAISATGES VIUS**

Amb el suport de: Generalitat de Catalunya, Departament de Territori i Sostenibilitat

Amb la col·laboració de: **Parc Natural del Cadí-Moixeró**

Reserva Nacional de Caça de la Cerdanya-Ait Urgell

Idea i continguts: Paisatges Vius
Cartografia: Albert Vila
Il·lustracions naturalistes: Martí Franch
Il·lustracions personatges: Aitor Prieto
Disseny gràfic: Lluç Julià

PERIFER

AQUEST MAPA-GUIA FORMA PART DEL PROJECTE PERIFER, UNA INICIATIVA DE PAISATGES VIUS PER A LA CONSERVACIÓ DEL GALL FER A CATALUNYA

On i com practicar activitats
lúdiques i esportives
a la muntanya per fer-ho
compatible amb la conservació
de la fauna amenaçada

Aquest mapa-guia va dirigit a les persones
sensibles que, de manera voluntària,
vulguin ajudar a evitar l'extinció del gall fer
i altres espècies amenaçades
de les muntanyes pirinenques

Recomanacions bàsiques
per ajudar la fauna amenaçada

No surtis dels itineraris senyalitzats i camins
principals. Els animals eviten aquestes zones i
romanen tranquils a les àrees sense senders.

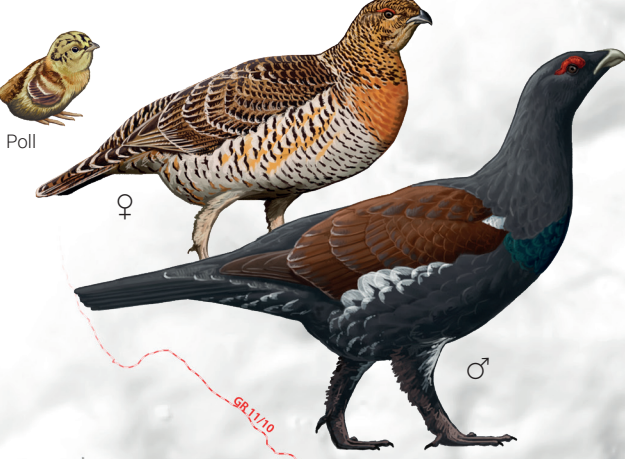
Porta el gos sempre lligat. Els gossos lliures
fan fugir els animals salvatges i són potencials
depredadors.

A zones amb gall desplaça't per espais oberts
evitant travessar el bosc i sense acostar-te als
límits. Són molt sensibles a la presència humana,
sobretot a l'hivern.

Evita les zones amb presència de fauna
amenaçada sempre que sigui possible.
Proporciona'ls la tranquil·litat que necessiten.

Gall fer pirinenc
Tetrao urogallus aquitanicus

Grau d'amenaça: En perill d'extinció
Descripció: Ocell de gran mida i marcat dimorfisme sexual:
mascles negres i femelles pigallades de tons marrons.
Hàbitat: Boscos subalpins principalment de pi negre i
alguns de pi roig o avets.
Altitud: Principalment entre els 1.500 i els 2.300 m.
Algunes poblacions fins als 1000 m.
Moviments: Resident. Fa petits moviments al llarg de l'any
dins un mateix bosc.

Perdiu blanca Lagopus muta

Grau d'amenaça: Vulnerable
Descripció: A l'estiu és pigallada, per camuflar-se entre
els rocs, i a l'hivern es torna blanca com la neu.
Hàbitat: Prats alpins i roquissars d'alta muntanya.
Altitud: Per sobre dels 2000 m.
Moviments: Resident. Fa petits moviments al llarg de
l'any dins un mateix massís muntanyós.

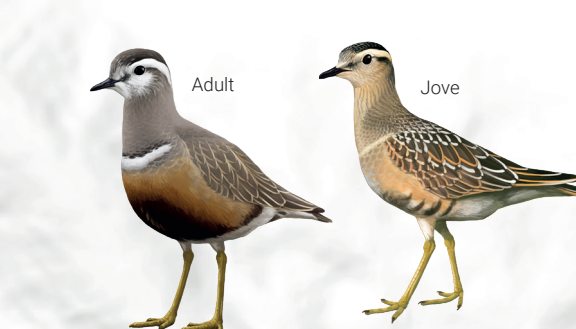
Mussol pirinenc Aegolius funereus

Grau d'amenaça: Vulnerable
Descripció: Petit mussol de coloració molt fosca amb
puntejat blanc. La seva presència al Pirineu no es va
confirmar fins als anys 80.
Hàbitat: Boscos subalpins de pi negre. Cria en arbres
morts en peu aprofitant els forats d'antics nius de picot
negre.
Altitud: Entre els 1.500 i 2.400 m.
Moviments: Els mascles són residents mentre que les
femelles poden dispersar llargues distàncies.

Corriol pit-roig
Charadrius morinellus

Grau d'amenaça: Vulnerable
Descripció: Ocell de potes llargues i tons daurats.
En època de cria les femelles mostren un plomatge
més vistós que els mascles, i són ells els que coven
els ous i tenen cura dels pollets.
Hàbitat: Prats i roquissars d'alta muntanya.
Altitud: Generalment per sobre dels 2.000 m.
Moviments: Espècie migradora molt escassa a
Catalunya. Durant la migració de tardor (entre agost i
octubre) s'atura als prats i roquissars d'alta muntanya.
S'ha detectat algun cas de reproducció al Pirineu.

- Llegenda**
- Zones amb presència de gall fer i mussol pirinenc
 - Zones amb presència de perdiu blanca i corriol pit-roig
 - Senders senyalitzats
 - GR
 - PR
 - Camins (de terra i menys de 4m d'amplada)
 - Pistes (generalment de terra i més de 4m d'amplada)
 - Carreteres secundàries
 - Carreteres principals
 - Límit espai natural protegit
 - Barrera tancada a l'hivern
 - Barrera permanent
 - Refugi
 - Estació d'esquí alpí
 - Estació d'esquí nòrdic

